

УДК 373.22:37.011(477)«192/193»

Шинкар Т.Ю.,

викладач кафедри дошкільної освіти

Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка

ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В ДИТЯЧИХ САДКАХ УКРАЇНИ у 20–30-ті роки ХХ ст.

У статті обґрунтовано актуальність дослідження проблеми розвитку методичної роботи в дитячих садках України у 20–30-ті роки ХХ ст. Здійснено аналіз наукових досліджень із зазначеної проблеми, досліджено педагогічний досвід в історії дошкільної педагогіки, охарактеризовано особливості розвитку суспільного дошкільного виховання та методичної роботи в зазначений період.

Ключові слова: методична робота, дитячі садки, суспільне дошкільне виховання, дошкільний навчальний заклад, історико-педагогічне дослідження.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми.

Соціально-економічні зміни в українському суспільстві зумовили реформування та модернізацію системи освіти, зміну основних парадигм її розвитку. Дошкільна освіта як складова загальної системи освіти набула особливої ваги у зв'язку із зміцненням статусу дитинства в суспільстві, про що свідчить підвищення уваги науковців до особистості дитини. Про це свідчить і поява низки державних документів в галузі дошкільної освіти України, в яких розкривається значення періоду дошкільного дитинства для розвитку особистості (закони України «Про освіту», 1991, «Про дошкільну освіту», 2001; Національна програма «Діти України», 1996; Базовий компонент дошкільної освіти, 1999; Коментар до Базового компонента дошкільної освіти, 2003; Базовий компонент дошкільної освіти, нова редакція, 2012), і міжнародних документів про охорону дитинства (Конвенція ООН про права дитини, 1989; Декларація прав дитини, 1959), а також переорієнтація систем освіти розвинених країн світу на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства.

Актуальність теми методичної роботи в дитячих садках пояснюється тим, що діяльність сучасного дошкільного навчального закладу стала неможливою без організованої методичної роботи. Вона активно відгукується на вимоги суспільства до дошкільної освіти, на зміни у змісті та технологіях навчання і виховання дітей дошкільного віку, що зумовлені розвитком сучасних інформаційно-комунікативних технологій, запитамі батьків та потребами дітей дошкільного віку.

Аналіз наукових досліджень, на які спирається автор. У вивченні проблеми методичної роботи в сфері дошкільної освіти приділено увагу окремим її аспектам, зокрема, становленню та розвитку системи дошкільної освіти, змісту та плануванню навчально-виховного процесу в дошкільних навчальних закладах, методам і формам його організації (З. Борисова, Л. Артемова, В. Котирло, К. Крутій, О. Проскура тощо); історико-педагогічним аспектам розвитку освіти, суспільного дошкільного виховання в Україні, характеристиці українського національного дошкільця (О. Бондар, Т. Степанова, І. Улюкаєва, О. Венгловська). Загальні теоретичні аспекти методичної роботи в закладах освіти висвітлено у працях Я. Бенціон, М. Воровки, І. Жерносек, О. Зубкова, Н. Комаренко, С. Майданенко, В. Павленко, О. Сидоренко, І. Титаренко та ін. Особливості організації методичної роботи в закладах освіти різного рівня на сучасному етапі розкрили А. Богуш, Н. Дудніченко, О. Зайченко, В. Лізинський, В. Крижко, К. Крутій, Н. Савінова та ін.

Виокремлення аспектів проблеми, які ще недостатньо вивчені. Проблема розвитку методичної роботи в дошкільному навчальному закладі 20–30-х років ХХ ст. не була предметом спеціального наукового дослідження.

Метою даної статті є розкриття актуальності проблеми розвитку методичної роботи в дитячих садках України в 20–30-ті роки ХХ ст. в єдності аналізу наукових досліджень, педагогічного досвіду, особливостей становлення суспільного дошкільного виховання та методичної роботи у зазначений період.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих результатів. З огляду на стрімкий розвиток суспільного дошкільного виховання, грандіозність перебудов у сучасній системі освіти України виникає необхідність дослідження педагогічного досвіду

в історії дошкільної педагогіки з метою вивчення, виокремлення та трансформації позитивних ідей організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі в сьогодення. У 20–30-х роках ХХ ст. відбувався активний пошук шляхів побудови ефективної діяльності дитячих садків, що супроводжувався створенням відповідних наукових інститутів та секторів (Інститут народної освіти, 1920; Вищі трирічні педагогічні курси імені Б.Д. Грінченка, 1922; Український науково-дослідний інститут педагогіки, у складі якого створено сектор дошкільного виховання, 1926), впровадженням у практику перших методичних інструкцій та рекомендацій («Організаційні поради в справі позашкільної і дошкільної освіти», 1918; «Организация массовой методической работы по дошкольному воспитанию», 1932; Положение о дошкольном институте, 1935; «Указание к организации и содержанию методического руководства детскими садами», 1937), розробкою керівництв для вихователів та програм виховання дітей дошкільного віку («Дошкільне виховання», 1918; «У дитячому садку», 1919; «Дитячий садок», 1920; «Теорія і практика дошкільного виховання», 1924; «Теорія і практика дошкільного виховання», 1927; «Програма для дошкільних закладів», 1932; «Програма для дошкільних закладів», 1934; «Керівництво для вихователя дитячого садка», 1937). У цей час становлення та розвитку системи суспільного дошкільного виховання в країні над змістом дошкільної освіти та технологіями його впровадження працювали: С. Русова, О. Дорошенко, Є. Аркін, Є. Тихеева, Д. Менджерницька, Є. Флеріна та ін. [3; 4; 5].

Не всі прогресивні ідеї того часу, що стосувалися методичної роботи дошкільних працівників, висловлені науковцями та практиками в галузі дошкільної педагогіки, були втілені у життя. Це було зумовлено специфікою соціально-політичної ситуації у першій соціалістичній державі світу, до складу якої увійшла Україна. Тому вивчення історико-педагогічного досвіду в окреслених рамках дослідження вважаємо перспективним.

Розв'язання даної проблеми було започатковано в окремих дослідженнях. Зокрема, у дослідженні О. Бондар «Становлення та розвиток системи дошкільного виховання в УРСР (1919–1933 рр.)» розкрито особливості розвитку системи суспільного дошкільного виховання. Автор розглядає питання становлення та розвитку

матеріально-технічного та методичного забезпечення закладів суспільного дошкільного виховання [3]. Л. Батліна у монографії «Становлення та розвиток суспільного дошкільного виховання в Українській РСР (1917–1941 рр.)» аналізує процес становлення дошкільного виховання в Україні, але основну увагу приділяє діяльності партійних та державних органів із керівництва процесом дошкільного виховання [1]. У праці А. Бондар «Розвиток суспільного виховання в Українській РСР (1917–1967 рр.)» здійснено аналіз основних етапів розвитку навчально-виховної системи, проаналізовано основні досягнення в галузі, але основні питання дослідження вирішуються на основі положень марксистсько-ленінської ідеології [2]. Водночас у зазначених працях поза увагою залишається питання розвитку методичної роботи у дитячих садках України в 20–30-ті роки ХХ ст.

В умовах розвитку сучасного суспільства на дошкільний навчальний заклад покладено відповідальні соціальні завдання – виховати і підготувати до життя працьовитих, самодостатніх, ініціативних та творчих особистостей. При реалізації поставлених завдань стають помітними недоліки і помилки в організації методичної роботи дошкільного навчального закладу. Реалії сьогодення, потреба у вдосконаленні змісту та організації дошкільної освіти зумовлюють роль та значення методичної роботи в дитячому садку, виводячи її на перше місце у рейтингу питань, що потребують наукового осмислення, вивчення історико-педагогічного досвіду для побудови стратегії подальшого розвитку всієї системи освіти в Україні.

На сьогодні рівень організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі став одним з найважливіших чинників ефективності його діяльності. Тому, на нашу думку, організація методичної роботи в дошкільному навчальному закладі потребує перегляду з позицій наукового обґрунтування новітніх форм та методів роботи, витoki яких знаходяться на попередніх етапах розвитку системи суспільного дошкільного виховання.

20–30-ті роки ХХ ст. характеризуються остаточним утвердженням радянської влади в Україні та становленням радянської системи суспільного дошкільного виховання; це період введення обов'язкового дошкільного виховання, розробки змісту дошкільної освіти. На першій Всеукраїнській нараді з народної освіти (1920)

прийнято модель системи освіти України. Відділ народної освіти було поділено на підвідділи, одним з яких був дошкільний [4]. Передбачалися штатні одиниці завідувачів відділами та інструкторів, що працювали над визначенням організаційних форм та методів керівництва дитячими садками [5].

Значний вплив на розвиток теорії та практики суспільного дошкільного виховання в Україні справляли Всеросійські з'їзди з дошкільного виховання. Українські делегації брали участь у роботі всіх чотирьох з'їздів (1919, 1921, 1924, 1928). Прийняті на них рішення, постанови, як правило, враховувалися українськими педагогами в реальній роботі. Слід зазначити, що на цих з'їздах обговорювалися питання концептуального характеру, і нерідко їх рішення приводили до значних змін у змісті та організації дошкільного виховання [5].

Дошкільне виховання у 20–30-ті роки ХХ ст. переживало період становлення. Упродовж одного десятиліття тричі суттєво змінювались основні програмні документи. Саме цей період представлений працями українських фундаторів дошкільної педагогіки, зокрема: А. Гендріхівської, О. Дорошенко, С. Русової, І. Соколянського, В. Чередніченко, Е. Яновської та ін. [3]. Науково-методичний сектор Наркомпросу УРСР та секція дошкільного виховання Українського науково-дослідного інституту педагогіки розробили й видали великим тиражем низку методичних посібників для вихователів щодо організації роботи в дитячих садках. У 1931 р. почав видаватися науково-методичний журнал «За комуністичне виховання дошкільника». У ньому друкувалося багато матеріалів про організацію різних типів закладів суспільного дошкільного виховання. Журнал значною мірою сприяв підвищенню методичного рівня організації роботи дитячих садків.

У період 1933–1934 рр. відбуваються реформи в освітній сфері, наслідком яких стало остаточне впровадження у соціалістичних республіках державної уніфікованої загальносоюзної моделі освіти (1936).

Висновки, рекомендації, перспективи подальших досліджень. Аналіз доступних педагогічних досліджень, в яких висвітлені окремі аспекти організації суспільного дошкільного виховання, свідчить про існування таких протиріч: між значним науковим інтересом до проблем методичної роботи в дошкільних навчаль-

них закладах та відсутністю окремого історико-педагогічного дослідження в окреслених хронологічних межах; між накопиченим в історії досвідом організації та здійснення методичної роботи в дошкільному навчальному закладі й відсутністю науково обґрунтованих рекомендацій з його використання в практиці роботи сучасних дошкільних навчальних закладів; пошуком результативних шляхів розвитку методичної роботи в дошкільних навчальних закладах та недостатнім вивченням досвіду її організації в Україні у 20–30-ті роки ХХ ст.

Наявність суперечностей та врахування значущості й актуальності проблеми, її недостатнє теоретичне й методичне розроблення, потреба переосмислення та трансформації ідей історичного досвіду організації методичної роботи в дошкільному навчальному закладі свідчать про перспективність дослідження проблеми розвитку методичної роботи в дитячих садках України в 20–30-ті роки ХХ ст.

Джерела

1. Батлина Л.В. Становление и развитие общественного дошкольного воспитания в Украинской ССР (1917–1941 гг.) : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 / Л.В. Батлина. – К., 1983. – 19 с.
2. Бондар А.Д. Розвиток суспільного дошкільного виховання в Українській РСР (1917–1967) / А.Д. Бондар. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1968. – 226 с.
3. Бондар О.В. Становлення та розвиток системи дошкільного виховання в УРСР (1919–1933 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О.В. Бондар. – Х., 2006. – 21 с.
4. Дітковська С.О. Становлення системи дошкільного виховання в УРСР (1917–1929 рр.) / С.О. Дітковська // Наук. вісн. Південноукр. держ. пед. ун-ту ім. К.Д. Ушинського : зб. наук. пр. – Одеса, 2003. – № 9/10. – С. 99–107.
5. Улюкаєва І.Г. Історія суспільного дошкільного виховання в Україні : навч. посіб. / І.Г. Улюкаєва ; Бердян. держ. пед. ун-т [та ін.]. – Бердянськ : Колор-Прінт, 2007. – 169 с.

В статтю обоснована актуальність дослідження проблеми розвитку методичної роботи в дитячих садках України в 20–30-е роки ХХ в. Осуществлен аналіз наукових досліджень по даній проблемі, изучен педагогический опыт в истории дошкольной педагогики, охарактеризованы особенности развития общественного дошкольного воспитания и методической работы в указанный период.

Ключевые слова: методическая работа, детские сады, общественное дошкольное воспитание, дошкольное учебное заведение, историко-педагогическое исследование.

The article deals with the problem of the relevance of the methodological work in kindergartens of Ukraine in the 20s – 30s of the XX century. It analyzes research of the following problem, studies teaching experience in the history of pre-school education, characterizes peculiarities of public pre-school education and methodological work during this period.

Key words: methodological work, kindergartens, public pre-school education, pre-school educational institution, historical and pedagogical research.

УДК 372.47(045)

Щербакова К.Й.,

завідувач кафедри дошкільної освіти

Маріупольського державного університету,

кандидат педагогічних наук, професор

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОГО РОЗВИТКУ ДИТИНИ

У статті висвітлюються теоретико-методологічні засади логіко-математичного розвитку дітей старшого дошкільного віку. Увага акцентується на єдності теоретичної та практичної готовності вихователя до організації педагогічного процесу з метою реалізації основних завдань Базового компонента дошкільної освіти України.

Ключові слова: математичні знання, логічні дії, логіко-математичний розвиток.

Постановка проблеми. Теоретико-методологічними засадами розв'язання цієї проблеми є теоретичні положення Л. Виготського, Г. Костюка, М. Подд'якова, О. Фунтікової та ін., Закон України «Про вищу освіту», а також зміст Державного стандарту дошкільної освіти України – Базового компонента дошкільної освіти (БКДО).

У Базовому компоненті дошкільної освіти [1] (освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі») визначаються важ-